

חודש הרחמים והסליחות פרפראות לפרשת השבוע

בס"ד פרשת כי תצא תשפ"ז

מתוך ספר דברות גרשון להגה"צ ר' גרשון שטיינברג זצ"ל

ויש מתרצים שהתורה רוצה ללמד לנו שצריך ללמוד רק כדי ללמוד, שעצם הלימוד זה גם תורה (מאורה של תורה).

ובערת הרע מקרבך, וכל ישראל ישמעו ויראו. הרוצה שישפיעו דבריו, מקודם צריך לתקן עצמו ואח"כ יקבלו את דבריו.

האר"י הקדוש אמר בהספד על הרמ"ק רבו של האר"י ר' משה קורדובירו. כי יהיה באיש חטא משפט מות, אם יהיה חסר באיש עבירה של משפט מות ובכל זאת הוא מת, ותלית אותו על עץ תתלה אותו על עץ הדעת, שהעונש לא מפני עונותיו רק מפני חטא עץ הדעת כמו שכתוב אצל עמרם, ישי, לוי, בנימין, כלאב הבן של דוד, שכל אלו מתו מפני חטא עץ הדעת.

כי יהיה באיש חטא משפט מות. יש אומרים אם תרצה שלא יהיה עונש מות, "יהומת" תמית עצמך בתורה, כמו שאמרו חז"ל אין התורה נקנית אלא במי שממית עצמו עליה, שמוותו על תאוות העולם הזה.

הדין של תליית הנסקלים הוא רק בעובד עבודה זרה ומגדף, אבל שאר הנסקלים לא תולין אותם, כך היא ההלכה, אבל רש"י אומר שכל הנסקלים נתליין, זה רק דעת יחיד במשנה.

חז"ל אומרים שה דאבידה קשיא, למה צריך לכתוב בהשבת אבידה שה. יש אומרים שכלל ישראל נקראים שה פזורה ישראל, זהו שאמר שה דאבידה קשיא למה הם כל כך מפוזרים בגוים, ומתרץ השב תשיבם שיבוא זמן שיגאל אותנו.

התרגום מפרש לא יהיה כלי גבר על אשה שאשה אסורה ללבוש כלי מלחמה. התרגום בנ"ך שופטים אצל שירת דבורה כותב למה לקחה יעל אשת חבר הקני יתד האוהל להרוג את סיסרא ולא חרב, בגלל שאשה אסורה להחזיק כלי מלחמה, כמו שכתוב לא יהיה כלי גבר על אשה וכמו שפירש התרגום שאסור לאשה להחזיק נשק.

התרגום יונתן אומר לא יהיה כלי גבר על אשה שאשה אסורה ללבוש ציצית ותפילין וכן לא ילבש גבר שמלת אשה דהיינו שאסור לאיש לספר את הזקן שהוא דומה לאשה.

רש"י מפרש הקשר שאם קיימת מצות שילוח הקן יהיה לך בית חדש ותקיים מצות מעקה ואח"כ יהיו לך שדות וכרמים ובגדים נאים. חז"ל אומרים אם אתה רוצה שתתקיים בידך העשירות תתן צדקה, ר"ת מעק"ה מתנות עניים קיום העושר.

ועשית מעקה לגגך. מצות עשה זו גם בבית אפשר לקיימה, אם רואים מיטת תינוק והמחיצה למטה, מצוה להרימה. וכן אם תינוק נמצא על הספה צריך שמירה שלא לעבור על ולא תשים דמים בביתך.

לא תזרע כרמך כלאים. ההלכה כמו רבי יאשיה שצריך להיות שזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד, והוא עובר בשני לאוין, אחד שכתוב בפ' קדושים שדך לא תזרע כלאים, פירוש חטה ושעורה, והשני בפ' כי תצא לא תזרע כרמך כלאים. יש הבדל אם זרע רק 2 מינים כמו חטה ושעורה, שאז יש רק איסור לזרוע אבל הוא מותר באכילה, אבל אם זרע עם חרצן הוא אסור בהנאה, וזה נקרא כלאי הכרם שכתוב פן תוקדש, וחז"ל אומרים שזה מלשון תוקד אש, שצריך שריפה.

לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. לאו דוקא שור וחמור אלא כל שני מיני בעלי חיים. ולמה אמר שור וחמור, אומר הבעל הטורים שזה מלמד לנו שצריכים להתחבר עם חבר טוב, שור הוא טהור וחמור הוא טמא. עוד אומרים הבעל הטורים והדעת זקנים, כי יש בזה צער בעלי חיים. כי השור הוא מעלה גרה וחמור לא מעלה גרה וכשאתה מחברם ביחד החמור חושב שיש לשור יותר אוכל כי הם אוכלים מכלי אחד, וסוף כל סוף הוא חמור וזה מצער אותו. ורואים עד כמה צריך לזהר על צער בעלי חיים.

קשר בין שתי הפרשיות שופטים וכי תצא, כתוב בסוף שופטים ואתה תבער ראשי תיבות וסופי תיבות תורה, ובהמשך כי תעשה הישר בעיני ה' אז כי תצא למלחמה תצליח.

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אל-היך בידך ושביית שביו וגו'. רש"י אומר במלחמת הרשות הכתוב מדבר. כתוב בשם האר"י"ל שהפסוק רמז על בעל תשובה, שכשהאדם ישוב בתשובה ויצא למלחמה על אויביו שהם היצה"ר ואבריו הגוף, ונתנו ה' אלקיך בידך את היצה"ר, ואז ושביית שביו את אבריו הגוף, וראית בשביה אשת יפת תואר היא הנשמה, וגלחה את ראשה, שתסיר האמונות הרעות, ועשתה את צפרניה, היא חתיכת ומניעת המותרות, והסירה שמלת שביה, הוא הלבוש שנעשה ממעשה העבירות, כמו שכתוב (זכריה ג, ד) הסירו הבגדים הצאים מעליו ויאמר אליו ראה העברתי מעליך עונך, ואח"כ ובכתה את אביה ואת אמה, אביה זה הקדוש ברוך הוא, ואמה היא כנסת ישראל (ברכות ל"ה), ירח ימים הוא חודש אלול (וזהר חדש), שכל חודש אלול צריך לבכות על עונותיו אשר על ידם נפרד מאביו זה הקדוש ברוך הוא, ומאמו שהיא כנסת ישראל.

ולפי זה ביארו המפרשים למה כתוב למלחמה בפת"ח דמשמע שמדובר על מלחמה ידועה, אלא דזה רמז על מלחמת היצר שהוא המלחמה הידועה שהיא כבידה על האדם כל ימי חייו, כמו שכתב בחובת הלבבות מחסיד אחד שאמר לאנשי המלחמה, שבתם ממלחמה קטנה הכינו עצמכם למלחמה הגדולה, וביאר להם דהוא מלחמת היצר.

עוד אמרו למה כתוב בלשון יחיד ונתנו ולא ונתנם, רק כמו שכתוב סוס ורכבו רמה בים לשון יחיד, וכן אצל גדעון כמו שכתוב והכית את מדין דהיינו כאיש אחד, כמו כן ונתנו לשון יחיד, אם תעשה מלחמה עם היצר הרע שתלך בדרך התורה, אז תכבוש אותו בקלות כמו איש אחד (חיד"א).

הגר"א אומר רמז על בכור שמקבל שנים שהאותיות "בכר" הם כפולים, ב' כפול מאות א' (מהיחידות) כ' כפול מאות י' (מהעשריות) ר' כפול מאות ק' (מהמאות).

בן סורר ומורה הוא רק 3 חדשים אחרי בר מצוה, כמו שכתוב "לאיש בן", עכשיו יצא מבן לאיש.

בן סורר דנים אותו על שם סופר, שואלים אם כן למה אצל ישמעאל כשהיה חולה אמר ה' למלאכים באשר הוא שם, והתשובה מפני שלישישמעאל לא מגיע לו מיתה מפני שהוא עדיין לא עשה את העבירה נגד ישראל, אבל הבן סורר ומורה כבר התחיל בעבירה, שמיד אחרי הבר מצוה כבר גונב וזולל וסובא.

חז"ל אומרים שבן סורר ומורה לא היה ולא יהיה מפני שיש בו הרבה פריטים. אם כן למה נלמד רק כדי לדרוש וקבל שכר. שואלים הרי יותר טוב לדרוש ולקבל שכר על דברי תורה הרגילים והתמידים, מדבר שלא היה ולא יהיה, ומתרץ רבינו בחיי שזה היה מחכמת התורה ללמד דעת את העם בגודל חיוב אהבת ה' יתברך, שהרי אין לך אהבה חזקה בעולם כאהבת האב והאם לבן, וכיון שהבן עובר על מצוות ה' יתעלה, חייבין הם שתתגבר עליהם אהבת ה' יתברך על אהבת הבן עד שיצטרכו להביא אותו הם בעצמם לבית דין לסקילה, וכמו שמצינו בעקידת יצחק.

והתורת חיים (סנהדרין ע"א) מתרץ שאין לך מצוה בתורה שאין לה סוד בעצמותו יתברך, שנאמר אלקים הבין דרכה והוא ידע את מקומה, מקומה היינו יסודה ומקורה בעצמותו יתברך, ולכן אע"ג שאינו לומד כדי לעשות המצוה בפועל הרי הוא עוסק בכבוד קדושתו ומדבק שכלו בו יתברך.

הרמ"ע מפאנו כתב בספר עשרה מאמרות טעם אחר למה כתוב רק שור וחמור שזה מזכיר חטא העגל, כי העגל היה בחציו העליון עגל שור, וחציו התחתון חמור.

לא תלבש שעטני. המלה שעטני 3 מלים שוע טווי ונוו.

סיפור ידוע בירושלים שהיה איש נכבד שקראו אותו ר' דוד וכשהיה בגיל 13 הגיע מפרשבורג שבהונגריה, ונכנס להתפלל מנחה אצל הגאון רבי עקיבא יוסף שלזינגר בעל לב העברי, שהיה כבר אז זקן וסגי נהור (עוור), כשגמר הקטורת לפני מנחה, הסתובב בין הקהל וניגש לבחור הזה ותפס את בגדו ובקש לבתו שתפתח את הבגד ותוציא את השעטני שבו, והוא הסביר שהרגיש שהתפלה לא עולה למעלה. שעטני כתוב בספרים שתי מילים שטן-עז, והוא מעכב את התפלה.

החפץ חיים מסביר עד כמה חמור הדיבור, שעל אונס משלם רק 50 שקל, ומוציא שם רע גם לוקה וגם משלם 100 שקל. עד כמה חמור הדיבור.

צעקה הנערה המארשה ואין מושיע לה. איך אנו יודעים שצעקה, אולי היא הסכימה. אלא ביאר הגאון ר' חיים צבי מנהיימר (תלמיד החת"ס, בעל עין הבדלח), שהתורה אומרת בפסוק הקודם זלנערה לא תעשה דבר אין לנערה חטא מות, והכוונה 'חטא' מלשון חסרון, והיינו אף אם מגיע לה מות אל תדאג שהעונש לא יתקיים, 'כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה, והיינו שכמו שחז"ל אומרים שאם אדם הרג במזיד ולא היו עדים וכן אדם הרג בשוגג ולא היו עדים, הקב"ה מזמין לפונדק אחד, וההורג במזיד יושב תחת הסולם וההורג בשוגג עולה בסולם ונופל על ההורג במזיד והורגו, ונמצא שההורג במזיד נהרג וההורג בשוגג גולה, א"כ אומרת התורה 'כן הדבר הזה', שאם לנערה מגיע עונש מות הקב"ה כבר ידאג לזה.

לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'. בגלל שני דברים, על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, וגם אשר שכר עליך את בלעם, מפרש המגיד מדובנא שיש קשר בין הדברים, שאם תאמר שלא היה לך כסף לקדם בלחם ובמים אם כן איך היה לך כסף לשכור את בלעם לקלל. והרמב"ן אומר שעל עמון היתה טענה על שלא קידם בלחם ובמים, ועל מואב על ששכר עליך את בלעם לקלל.

עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, חז"ל אומרים שכל כבודה בת מלך פנימה ולכן אין דרכה של אשה לקדם את האנשים ולכן לא נענשו. ויש אומרים טעם שבנות לוט התכוונו לטובה כדי לבנות העולם לכן הנקבות מותרות (בעל הטורים).

ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה. מפרש המהרש"א שה' הפך את הקללה של בלעם 'כלם' ל'מלך' והיא הברכה של זרתועת מלך ב'. ויהפוך ה' אלקיך לך. שואלים למה כתובה תיבת "לך", ומתרגמים שבלעם יכול לבקש שכר, שהרי כתוב ואברכה מברכך, אם כן הוא בירך את ישראל, ועל זה אומרים לו שכתובה תיבת "לך", שרק כלפי כלל ישראל נקראו ברכה, אבל כלפי בלעם זה קללה, זהו שאמר ויהפוך ה' אלקיך לך.

חז"ל אומרים שכולם נתהפכו לקללה חוץ מהברכה מה טובו אהליך יעקב. שואלים אם כן למה כתוב כי אהבך ה' אלקיך, אם כולם נתהפכו לקללה. ומתרגמים אם נשאיר את הברכה מה טובו אהליך יעקב דהיינו תלמודי תורה וישיבות, אם כן לא צריכים כבר את ברכות בלעם אנחנו נסתדר לבד, שכשיש קול יעקב אין הידיים ידי עשו, שאם נלמד טוב יהיו לנו כל הברכות ולא יתקיימו הקללות (הרב בנגיס).

ויתד תהיה לך על אונך. אומרים בעלי המוסר ויתד זה האצבעות אונך הם האזניים, שצריך לתת את האצבעות באזניים כששומעים לשון הרע או דברים לא טובים אחרים.

עמד ישב בקרבך במקום אשר יבחר באחד שעריך. מפרש התרגום יונתן, עמכם ישב וישמור המצוות, למדו אותו תורה, קיבעו לו מדרש במקום שרוצה באחד מן עריכם.

ושנאה האיש האחרון. אומר התרגום יונתן, הכריזו עליה מן השמים שישנאנה האיש האחרון שלקחה לו לאשה

התורה כתבה טעם ליבוס כדי שלא ימחה שמו מישראל. מספרים שאחד רצה לקלל איזה אפיקורס, אמר לו האבני נור שכתוב ברמב"ם שאם מת אפיקורס בלי בנים צריך לייבם את אשתו, אם כן התורה אומרת ולא ימחה שמו ואתה רוצה לקללו שכן ימחה שמו, תתפלל שיעשה תשובה.

הגרי"א אומר שכל איש מישראל מרומז בתורה. שאלו אותו איפה הוא עצמו מרומז, וענה שהוא מרומז בתיבות "אבן שלמה" ר"ת אליהו בן שלמה, ומוסיפים ולאמו קראו טריינא "וצדק יהיה לך" בגימטריא 280 כמנין טריינא.

3 פעמים כתוב אריכות ימים במצוות, בכיבוד אב, בשילוח הקן, במשקלות, מסביר האור החמה כיבוד אב מפני שזה קשה, שילוח הקן אפילו שהיא מצוה קלה כמאמר חז"ל, משקלות אפילו שזה מצוה שהוא לא עושה כלום.

רבי עקיבא איגר זצ"ל בא פעם לעיר וורשא, ועשו לו שם קבלת פנים מכובדת, מיד הלך לבקר את קרובתו שהיתה אלמנה, אמרו לו שאכן כתוב "לב אלמנה ארנין" שמצוה לשמח אלמנה, אבל אם כל הציבור מקבל את פניו אין דרך עכשיו ללכת לשם, וענה שבהשבת אבידה כתוב והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כמו זקן ואינה לפי כבודו, אבל אצל קרוב כתוב ומבשרך אל תתעלם, לא כתוב והתעלמת פעמים שאתה מתעלם.

זכור אשר עשה לך עמלק. לפני זכירת עמלק כתוב זכירת מעשה מרים. אומרים בעלי המוסר למה הם סמוכים, לומר לך שכשם שמהדרין על שמיעת פ' זכור-עמלק, כך צריך להדר על זכירת מעשה מרים, לא לדבר או לשמוע לשון הרע.

תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח. אומר התרגום יונתן, אפילו לימי מלך המשיח לא תשכח.

מוסר לאלול: ראיה פסולה

תנן במסכת בכורות (דף מ, ב), [בבכור בהמה] עין אחת גדולה ועין אחת קטנה הרי זה מום, וביאר רבי יעקב פרלוב מנובומינסק: על האדם להסתכל תמיד במעלת הזולת ולא בחסרונו. וזה מרמזת המשנה: אם האדם מביט על עצמו "בעין גדולה" שהוא בר מעלה, וב"עין קטנה" על החסרונות של חברו, זהו סימן שהוא בעל מום.

מציל כבוד שפל

גדלות רבה ראו אצל רבי יהודה אריה ליב אלטר בעל "שפת אמת", בייחסו אף לאנשים קטני נפש ואומללים. קרה פעם שנגנבה קופת הצדקה מבית הרבי, ונפל החשד על אדם אחד שבא לעזור בביתו בשכר מסוים. קרא לו הרבי ואמר שישב את הכסף שנטל. ניסה הלה להכחיש את דבר הגניבה. אך כאשר ראה את עיניו היוקדות של הרבי חודרות לתוך תוכו, לא יכול היה עוד להכחיש והודה. כשהחזיר את הכסף, אמר לו הרבי: עתה איעצך שתחזור לעירך, כי כאן לא יכבדוך על המעשה שעשית, ואני את משכורתך אשלח לך כל חודש.

שבת בבית ה' כל ימי חייו

פרשת כי תצא 110 פסוקים. 27 ענשה, 47 לא תעשה, הפסרה: רני עקרה, (ישע"י נ"ד), פרקי אבות פרק ב'.

הדלקת הנרות: 6:40

שקיעה: 7:19 מוצאי שבת: 7:55 ר"ת: 8:31. סוף זמן ק"ש מג"א: 8:34

אליכטיגין פריילאכין שבת קודש

לע"נ הגה"צ ר' גרשון אביגדור ב"ר חיים זצ"ל נלב"ע י"ג תשרי תשע"ב

כתיבה וחתומה טובה